

Col·legi de Notaris de Catalunya

PREMI PUIG SALELLAS
Edició 2018

OBRA ESCOLLIDA

ALEGRÍA BORRÁS

Col·lecció
PREMI PUIG SALELLAS
2018

Marcial Pons

MADRID | BARCELONA | BUENOS AIRES | SÃO PAULO
2019

Sumari

	Pág.
ACORD DE LA JUNTA DIRECTIVA DE 14 DE NOVEMBRE DE 2018	17
UNA LLOANÇA PÚBLICA A LA PROFESSORA ALEGRÍA BORRÁS, per <i>Lluís Jou</i>	19
I. L'ACTIVITAT UNIVERSITÀRIA	20
II. LA CODIFICACIÓ INTERNACIONAL	21
III. LA PARTICIPACIÓ EN INSTITUCIONS JURÍDIQUES	22
IV. LA PREOCUPACIÓ LINGÜÍSTICA	24
V. UNES PINZELADES PERSONALS	25
PARAULES D'AGRAÏMENT AMB MOTIU DE LA ENTREGA DEL PRE- MI «PUIG SALELLAS 2018», per <i>Alegría Borrás</i>	27
I. INTRODUCCIÓ.....	27
II. L'ELECCIÓ DEL DRET INTERNACIONAL PRIVAT.....	28
III. LA CREIXENT INTERNACIONALITZACIÓ DE LA VIDA I EL DRET.....	29
IV. LA CODIFICACIÓ INTERNACIONAL I DE LA UNIÓ EUROPEA DE LES NORMES DE DRET INTERNACIONAL PRIVAT	30
V. ESTATS PLURILEGISLATIUS I DRET INTERNACIONAL PRIVAT.	31
VI. LA DOCÈNCIA DEL DRET INTERNACIONAL PRIVAT	33
VII. CONSIDERACIONS FINALS.....	33

I. LA EUROPEIZACIÓN DEL DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO

DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO Y TRATADO DE ÁMSTERDAM	37
I. INTRODUCCIÓN.....	37
II. EVOLUCIÓN HACIA LA COMUNITARIZACIÓN.....	39
1. El art. 220 TCEE	40
2. El Título VI TUE (Maastricht)	41
3. El Tratado de Ámsterdam.....	43
III. CONTENIDO Y ALCANCE DEL TÍTULO VI TCE: EFECTOS <i>AD INTRA</i>	46
1. Elementos generales	47
A) Elección de la base jurídica	47
B) Elección del instrumento.....	48
C) El procedimiento de adopción	49
D) La «comitología»	51
2. Ámbito sustantivo del art. 65	53
3. Las consecuencias para los Estados miembros	54
IV. LAS CONSECUENCIAS <i>AD EXTRA</i> DE LA NUEVA NORMATIVA.	59
1. Los efectos externos de la comunitarización	59
2. La celebración de tratados internacionales.....	62
3. La participación de los Estados miembros en otras Organizaciones internacionales	66
V. EL MÉTODO DE TRABAJO DEL DENOMINADO «COMITÉ DE CUESTIONES DE DERECHO CIVIL».....	69
1. Funcionamiento	69
2. Trabajos en curso	74
3. Trabajos futuros	75
VI. CONSIDERACIONES FINALES	76
COOPERACIÓN JUDICIAL CIVIL EN LA UNIÓN EUROPEA	81
I. INTRODUCCIÓN Y ANTECEDENTES	81
II. EL MARCO JURÍDICO.....	86
1. Normativa actual.....	86
2. El procedimiento de adopción de los instrumentos	90
III. LA UNIFICACIÓN DE LA INTERPRETACIÓN.....	97
1. Los medios de interpretación.....	97
2. La calificación de la «materia civil»	103
3. La incidencia de la protección de los derechos humanos	109

	Pág.
IV. LOS RESULTADOS OBTENIDOS.....	115
1. Los instrumentos adoptados en el ámbito patrimonial	115
2. Los instrumentos adoptados en el ámbito del Derecho de familia y sucesiones	122
V. LA PROTECCIÓN EXTERIOR.....	130
1. La situación de los Convenios preexistentes	130
2. La conclusión de nuevos Convenios	133
3. La conclusión de Convenios bilaterales.....	142
VI. CONSIDERACIONES FINALES	145
LA IMPORTANCIA DEL TJUE EN EL PROCESO DE INTEGRACIÓN EUROPEA.....	147
I. CUESTIONES GENERALES.....	147
II. EL TJUE Y OTROS TRIBUNALES INTERNACIONALES.....	149
III. ALGUNOS ASPECTOS DE LA ESTRUCTURA Y FUNCIONAMIENTO DEL TJUE.....	151
1. Las particularidades del TJUE	152
2. Los recursos ante el Tribunal	155
IV. EL <i>FAVOR INTEGRATIONIS</i> EN LA JURISPRUDENCIA DEL TJUE	158
1. La internacionalidad del supuesto.....	158
2. La conclusión de Convenios con terceros Estados	160
V. LA PROTECCIÓN DE LOS DERECHOS FUNDAMENTALES.....	163
VI. RESPETO Y APOYO A LOS TRIBUNALES INTERNOS.....	166
VII. LA INFLUENCIA DE LA JURISPRUDENCIA DEL TJUE EN LA MODIFICACIÓN DE LAS NORMAS INTERNAS	169
VIII. CONSIDERACIONES FINALES	171
II. EL PAPEL DE LA CONFERENCIA DE LA HAYA DE DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO	
LA CONFERENCIA DE LA HAYA DE DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO. PROBLEMAS ACTUALES Y PARTICIPACIÓN ESPAÑOLA...	175
I. INTRODUCCIÓN.....	175
II. LA EVOLUCIÓN DE LA CONFERENCIA DE LA HAYA	176
1. El nacimiento de la Conferencia de La Haya.....	176
2. El Estatuto de la Conferencia y la creación de la Oficina Permanente	177
3. La modificación del Estatuto en 2005	180

	Pág.
III. LOS TRABAJOS Y LOS INTERESES ACTUALES	182
1. La situación actual de la Conferencia de La Haya.....	182
A) Elementos estructurales.....	183
B) Elementos sustanciales.....	186
C) Los servicios pos-Convenio.....	187
2. La posición española.....	189
IV. CONSIDERACIONES FINALES	195
CUATRO ELEMENTOS ESTRUCTURALES DE LOS CONVENIOS DE LA HAYA, CON ESPECIAL REFERENCIA A LOS CONVENIOS RATIFICADOS POR ESPAÑA	197
I. ESPAÑA Y LA CONFERENCIA DE LA HAYA DE DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO	197
II. PRIMER ELEMENTO: EL ÁMBITO DE APLICACIÓN DE LOS CONVENIOS.....	200
III. SEGUNDO ELEMENTO: LAS TÉCNICAS DE REGLAMEN-TACIÓN.....	202
IV. TERCER ELEMENTO: LAS ESTRUCTURAS DE COOPE-RACIÓN.....	206
V. CUARTO ELEMENTO: LOS ESTADOS JURÍDICAMENTE COM-PLEJOS.....	208
VI. CONSIDERACIONES FINALES	210
2016: ¿ALGO NUEVO EN LA CONFERENCIA DE LA HAYA DE DERE-CHO INTERNACIONAL PRIVADO?.....	213
I. INTRODUCCIÓN.....	213
II. CUESTIONES GENERALES DE FUNCIONAMIENTO	214
III. EL GOBIERNO DE LA CONFERENCIA Y CUESTIONES ESTRA-TÉGICAS Y DE ORGANIZACIÓN.....	215
1. El papel del depositario y de la Oficina Permanente	215
2. La presencia regional y universal de la Conferencia	216
3. Iniciativas de eficacia y gestión.....	217
IV. TRABAJOS PARA LA ELABORACIÓN DE POSIBLES NUEVOS INSTRUMENTOS.....	217
1. El proyecto sobre sentencias (<i>Judgments Project</i>).....	218
2. Cuestiones de Derecho internacional privado relativas al es-tatuto de los niños, incluidas las cuestiones que surjan como consecuencia de los contratos internacionales de maternidad por sustitución (<i>Surrogacy Project</i>)	219

	Pág.
3. Reconocimiento y ejecución de acuerdos alcanzados durante litigios en materia de familia que afectan a niños	220
4. Cohabitación fuera del matrimonio.....	220
5. Cooperación en materia de protección de los turistas y visitantes extranjeros	221
6. Reconocimiento y ejecución de medidas civiles de protección ordenadas en el extranjero	221
7. Cooperación con otras Organizaciones internacionales	221
V. SERVICIOS Y ACTIVIDADES POSCONVENCIONALES.....	222
1. Los Convenios sobre cooperación procesal.....	222
A) Utilización de videoconferencia y otras modernas tecnologías en la obtención de pruebas en el extranjero	222
B) Apostilla	222
C) Guías prácticas	223
2. Los Convenios relativos a la protección de niños	223
A) Los Convenios sobre sustracción de menores de 1980 y sobre protección de niños de 1996.....	223
B) El Convenio en materia de adopción internacional de 1993.....	224
3. Asistencia técnica.....	224
VI. CUESTIONES DE PARTICULAR INTERÉS PARA ESPAÑA	225
1. El uso del español	225
2. La posición de España en relación a determinados Convenios de La Haya.....	226
VII. CONSIDERACIONES FINALES.....	228
LA COMUNIDAD EUROPEA COMO MIEMBRO DE LA CONFERENCIA DE LA HAYA DE DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO	231
I. INTRODUCCIÓN.....	231
II. LA POSIBILIDAD DE LA ADHESIÓN DE LA COMUNIDAD EUROPEA A LA CONFERENCIA DE LA HAYA	231
III. LA FORMALIZACIÓN DE LA ENTRADA DE LA COMUNIDAD EUROPEA EN LA CONFERENCIA.....	235
IV. EL CAMINO HACIA EL FUTURO	239
V. CONSIDERACIÓN FINAL.....	241

III. EL DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO DE LA FAMILIA

EL «INTERÉS DEL MENOR» COMO FACTOR DE EVOLUCIÓN Y PROGRESO DEL DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO	245
I. EL «INTERÉS DEL MENOR» EN EL DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO	249
1. La crisis del Derecho internacional privado clásico.....	249
2. La protección de la parte débil	250
3. El menor como parte débil y objeto de protección.....	252
II. EL ÁMBITO DE LA PROTECCIÓN.....	257
1. El ámbito material de la protección del menor en Derecho internacional privado	257
2. La dimensión internacional e interna del Derecho internacional privado en materia de protección de menores	259
3. Derecho internacional privado español autónomo y convencional.....	261
III. MÉTODOS DE PROTECCIÓN.....	262
1. Competencia de tribunales y de autoridades	262
2. Conflicto de leyes	268
3. Cooperación de autoridades	276
4. Reconocimiento y ejecución de decisiones	278
IV. LOS ATENTADOS A LA PROTECCIÓN: LA SUSTRACCIÓN INTERNACIONAL DE MENORES.....	280
1. El «interés del menor» en relación a su traslado.....	280
2. Técnicas jurídicas destinadas a combatir el secuestro internacional de menores	282
A) El Convenio de Luxemburgo de 20 de mayo de 1980.....	283
B) El Convenio de La Haya de 25 de octubre de 1980.....	284
C) El Convenio de la CIDIP de 1989	286
3. La aplicación conjunta y complementaria de los convenios	287
4. Los problemas existentes desde una perspectiva española.....	289
V. CONCLUSIONES	292
NOVEDADES EN EL DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO DE LA FAMILIA.....	297
I. INTRODUCCIÓN.....	297
II. EL MARCO JURÍDICO ACTUAL	298
1. La búsqueda de soluciones a nivel mundial.....	299
2. La búsqueda de soluciones a nivel europeo	301

	Pág.
III. EL FUNCIONAMIENTO DE LAS REGLAS: EL FENÓMENO DE LA FLEXIBILIZACIÓN	306
1. La conexión determinada por la residencia habitual	306
2. La irrupción de la autonomía de la voluntad	311
3. La utilización de la mediación y los acuerdos voluntarios	313
IV. CONSIDERACIONES FINALES	314
 INFORME EXPLICATIVO DEL CONVENIO CELEBRADO CON ARREGLO AL ART. K.3 DEL TRATADO DE LA UNIÓN EUROPEA, SOBRE LA COMPETENCIA, EL RECONOCIMIENTO Y LA EJECUCIÓN DE RESOLUCIONES JUDICIALES EN MATERIA MATRIMONIAL.....	315
I. ANTECEDENTES DEL CONVENIO	315
II. PRESENTACIÓN GENERAL DEL CONVENIO	321
III. ANÁLISIS DE LAS DISPOSICIONES	325
A. Ámbito de aplicación (art. 1)	325
B. Competencia judicial: disposiciones generales (arts. 2 a 8)	328
C. Verificación de la competencia y de la admisibilidad (arts. 9 y 10)	342
D. Litispendencia y acciones dependientes (art. 11)	343
E. Medidas provisionales y cautelares (art. 12)	346
F. Reconocimiento y ejecución de resoluciones: concepto de resolución (art. 13)	347
G. Reconocimiento (arts. 14 a 19)	350
H. Ejecución (arts. 20 a 32)	358
I. Reconocimiento y ejecución de resoluciones: disposiciones comunes (arts. 33 a 36)	364
J. Disposiciones transitorias (art. 37)	366
K. Disposiciones generales (arts. 38 a 44)	367
L. Tribunal de Justicia (art. 45)	373
M. Disposiciones finales (arts. 46 a 50)	374
 WHAT ABOUT MATRIMONIAL MATTERS?	379
I. INTRODUCTION	379
II. THE SCOPE OF THE REGULATION	380
1. Matrimonial matters and parental responsibility in the same instrument?	380
2. The material scope of the Regulation	381
III. THE INTRODUCTION OF PARTY AUTONOMY	383
IV. THE OBJECTIVE GROUNDS OF JURISDICTION	384
1. The existing grounds of jurisdiction	384

	Pág.
2. The reduction of the number of objective grounds of jurisdiction and its hierarchization	386
V. THE RESIDUAL JURISDICTION	387
VI. FINAL CONSIDERATION	388
EL REGLAMENTO 2201/2003 («BRUSELAS II BIS»): COMENTARIO.	391
I. ANTECEDENTES Y SITUACIÓN ACTUAL	391
II. ÁMBITO DE APLICACIÓN	394
1. Ámbito de aplicación territorial	394
2. Ámbito de aplicación material	394
3. Ámbito de aplicación temporal	398
III. COMPETENCIA JUDICIAL INTERNACIONAL	399
1. La estructura del Capítulo II del Reglamento núm. 2201/2003 relativo a la competencia	399
2. Los criterios de competencia judicial internacional en materia matrimonial	400
3. Competencia en materia de responsabilidad parental	406
4. Aplicación de las normas de competencia	413
IV. RECONOCIMIENTO Y EJECUCIÓN DE DECISIONES	415
1. El reconocimiento de decisiones	416
2. La declaración de ejecutoriedad	420
3. Normas particulares en relación al derecho de visita y en relación a las resoluciones sobre restitución del menor	421
V. LA COOPERACIÓN ENTRE AUTORIDADES CENTRALES EN MATERIA DE RESPONSABILIDAD PARENTAL	423
VI. RELACIÓN CON OTROS ACTOS	423
VII. CONSIDERACIONES FINALES	424
THE SUBSTANTIVE SCOPE OF APPLICATION OF EUROPEAN INSTRUMENTS IN MATRIMONIAL MATTERS	427
I. INTRODUCTION	427
II. THE PARTICULARITIES OF MATRIMONIAL MATTERS AND BRUSSELS IIA REGULATION	428
III. THE SUBSTANTIVE SCOPE OF REGULATION 2201/2003	430
IV. THE SCOPE OF APPLICATION AND THE RECOGNITION OF A DECISION RENDERED IN A THIRD STATE	432
V. FINAL CONSIDERATIONS	435

IV. LA DIMENSIÓN INTERNA DEL DERECHO INTERNACIONAL PRIVADO: EL DERECHO INTERREGIONAL

QUIN HAURIA DE SER EL PAPER DEL VEÏNATGE CIVIL EN EL DRET INTERREGIONAL DEL FUTUR?	439
I. INTRODUCCIÓ.....	439
II. EL SIGNIFICAT I L'ABAST DEL VEÏNATGE CIVIL.....	440
III. L'EVOLUCIÓ DE LES CONNEXIONS EN ELS SUPÓSITS INTERNACIONALS I LES CONSEQÜÈNCIES PER ELS CONFLICTES INTERNS	444
IV. LA NECESSITAT D'UNA LLEI DE DRET INTERREGIONAL I EL PAPER DEL VEÏNATGE CIVIL.....	452
V. CONSIDERACIONS FINALS	460
 EL DERECHO INTERREGIONAL: REALIDADES Y PERSPECTIVAS...	461
I. INTRODUCCIÓN.....	461
II. LOS PRESUPUESTOS DEL DERECHO INTERREGIONAL ESPAÑOL	462
1. Carácter histórico de la plurilegislación.....	462
2. La Constitución como eje del sistema	463
3. La incidencia de los instrumentos comunitarios y de los Convenios internacionales: los instrumentos y convenios <i>erga omnes</i>	463
4. La interacción entre conflictos internos e internacionales	467
III. LA SOLUCIÓN DE LOS CONFLICTOS INTERNOS	468
1. Sistema estatal y único de solución	468
2. Igualdad de los sistemas que coexisten	470
3. Las reglas para la solución de los conflictos internos en el Código Civil vigente.....	472
IV. LA SOLUCIÓN DE LOS CONFLICTOS INTERNOS EN EL FUTURO: UNA LEY DE DERECHO INTERREGIONAL	473
1. La necesidad de una ley de Derecho internacional privado y/o de Derecho interregional.....	473
2. Los elementos esenciales de la futura Ley de Derecho interregional.....	476
3. La elección del punto de conexión	478
V. CONSIDERACIONES FINALES.....	483

	Pág.
LOS CONFLICTOS INTERNOS EN MATERIA CIVIL A LA LUZ DE LA LEGISLACIÓN ACTUALMENTE VIGENTE	485
I. LOS PRESUPUESTOS DEL SISTEMA.....	485
1. Carácter histórico de la plurilegislación.....	485
2. La Constitución de 1978.....	486
II. LA SOLUCIÓN DE LOS CONFLICTOS INTERNOS.....	488
1. Las «normas para resolver los conflictos de leyes»	488
2. La norma general.....	490
3. Las particularidades	491
4. Los conflictos interlocales.....	492
III. LA DELIMITACIÓN DEL ÁMBITO DE APLICACIÓN DE LAS NORMAS DICTADAS POR LAS COMUNIDADES AUTÓNOMAS .	494
1. La técnica normativa: justificación constitucional.....	494
2. El contenido de las disposiciones.....	495
IV. CONSIDERACIONES FINALES.....	498

Acord de la Junta Directiva de 14 de novembre de 2018

«Concedir el Premi Puig Salellas, en la seva X edició, corresponent a l'any 2018, a la catedràtica de Dret Internacional Privat la senyora Alegría Borrás en reconeixement a la seva extraordinària trajectòria jurídica i, molt en especial, a la seva llarga i molt brillant dedicació acadèmica a la Universitat de Barcelona, on ha esdevingut referent indiscutible en la seva disciplina, mestra de successives generacions de professors i juristes catalans. Alhora, l'excel·lència assolida en la seva extensíssima producció científica així com la seva molt valuosa participació des de fa vàries dècades en les més diverses comissions jurídiques nacionals i internacionals, i molt especialment a la Conferència de l'Haia de Dret Internacional Privat, l'ha convertit en una de les nostres juristes més rellevants i prestigioses de les darreres dècades del segle XX i les primeres del XXI, amb un llegat jurídic que ha esdevingut ja excepcional.

El Col·legi de Notaris de Catalunya té la gran satisfacció de poder-li atorgar una distinció tan merescuda, que serà lliurada a la senyora Alegría Borrás en un acte presidit per l'Honorable Sra. Ester Capella, Consellera de Justícia de la Generalitat de Catalunya».

Una lloança pública a la professora Alegría Borrás

Honorable consellera de Justícia,
Il·lustre senyor degà,
Excel·lentíssima i molt ben volguda Alegría Borrás,
Senyor Josep Maria Vallverdú i família,
Estimada Maria Luz i família Puig,
Autoritats civils i acadèmiques,
Membres de la Junta directiva, companys acadèmics i notaris,
senyores i senyors que ens heu volgut acompanyar:

Josep M. Puig Salellas va morir l'any 2007 i, poc després, el Col·legi de Notaris va instituir el premi que du el seu nom per reconèixer una trajectòria jurídica. Enguany, en la seva desena edició, el premi s'ha atorgat a la catedràtica Alegría Borrás.

Alegría Borrás ha tingut l'amabilitat de fer-me parlar sobre ella en aquest acte essencialment en atenció a la meva condició de President de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, de la qual formem part, ella des de l'any 1988 succeint al degà Ramon Faus Esteve, i jo des de 2008 en substitució del també degà Josep M. Puig Salellas.

Li he de donar les gràcies.

Primer perquè em sento profundament lligat a aquesta casa, el Col·legi de Notaris de Catalunya, una institució civil catalana dipositària d'una tradició jurídica essencial per entendre el Dret de Catalunya i, durant molts anys, per salvar l'ús de la nostra llengua en documentació oficial tal com consta en l'arxiu valuosíssim que conservem. I també em sento profundament lligat a Josep M. Puig Salellas, de qui vaig aprendre tant i amb qui vaig tenir el goig i l'honor de compartir projectes, idees i realitzacions. L'acceptació del premi per part de la doctora Borrás, així com la dels il·lustres i doctes juristes que l'han rebut en edicions anteriors, dona prestigi al premi i honora al Col·legi i la memòria de Puig Salellas. Gràcies, doncs, professora Borrás, per haver-lo acceptat.

I gràcies, també, per haver-me encomanat aquesta lloança pública tot i que parlar de la seva absolutament impressionant obra jurídica no sigui gens fàcil.

Destacaré, en una tria personal quatre de les facetes en què a parer meu ha excel·lit:

1. L'activitat universitària.
2. L'activitat a la Conferència de la Haia i a Brussel·les.
3. La participació en institucions jurídiques del país.
4. La preocupació per garantir versions castellanques uniformes dels tractats internacionals.

I. L'ACTIVITAT UNIVERSITÀRIA

Alegría Borrás es va llicenciar en Dret per la Universitat de Barcelona el 1964, a la llavors novíssima Facultat de la Diagonal, i després d'obtenir el Diploma del *Centro de estudios tributarios y financieros* el 1966 que l'hauria pogut dur cap a la carrera funcional, va optar per fer vida universitària i es va doctorar, el 1970, amb una tesi sobre la *doble imposició internacional* dirigida pel professor Manuel Díez de Velasco, que més tard havia de formar part de la primera fornada de magistrats del Tribunal Constitucional d'Espanya. Fou professora ajudant i després professora adjunta de Dret Internacional a la UB entre 1964 i 1982 i d'aquest temps és de destacar l'obra, llavors tan innovadora, *Prácticas de Derecho internacional privado* dirigida pel professor Díez de Velasco en la qual ella hi consta, coses d'aquell temps, com a «secretària».

Va guanyar la càtedra de Dret Internacional Privat de la Universitat de Còrdova el 1982, de l'Autònoma de Barcelona el 1983 i des del 1985 ho va ser de la de Barcelona, Universitat de la qual és catedràtica emèrita i de la què ha estat vicedegana de Dret en dues ocasions, facultat en la què va presidir la Comissió de Relacions internacionals essent la responsable de la implantació del programa ERASMUS.

Va seguir quatre cursos a la denominada Càtedra James Brown Scott a Vitòria i els cursos de Dret Internacional Privat a l'Acadèmie de Droit International de la Haia els anys 1974 i 1980, on va coincidir amb alguns dels grans juristes que, anys a venir, havien de treballar en la codificació dels textos europeus. El 1989 va ser directora d'estudis, juntament amb Hans Van Loon, dels cursos a l'Acadèmia citada, i després va professar 2 cursos, el 1994 i 2005, essent destacable el de 1994 sobre un tema tan essencial per a nosaltres com «Els ordenaments plurilegislatius en el dret internacional privat». També ha impartit cursos com a professora convidada a les universitats de Paris V, Estrasburg, Sofia i Nimega i a diverses universitats del Brasil, l'Argentina i el Canadà.

Com a professora universitària ha estat sempre conscient de la importància de la tasca de recerca i s'ha interessat per una multitud de temàti-

ques com són els conflictes interns en estats plurilegislatius, les normes de solució de conflictes en dret de família i de successions, les discriminacions per raó de sexe, l'adopció internacional, la sostracció de menors, l'estatut dels estrangers immigrants a Espanya, les institucions europees i la codificació internacional. Ha publicat més de 300 treballs, reitero, més de 300, en obres i en revistes editades a Catalunya, Espanya, Alemanya, Àustria, Bèlgica, França, Grècia, Holanda, Itàlia, Noruega, Portugal, Regne Unit i Suïssa.

A més, no sempre ha treballat en nom propi, per dir-ho així. Una de les seves grans obres va ser la traducció al castellà amb adaptació al Dret espanyol de l'obra *Derecho Internacional Privado*, de François Rigaux, el gran internacionalista belga, i de la posada al dia del *Derecho Internacional Privado*, de Miaja de la Muela, un clàssic entre els llibres de text dels anys setanta i vuitanta.

Íntimament lligada a la tasca de recerca i difusió del coneixement cal esmentar que ha dirigit la *Revista española de Derecho Internacional* i ha format part dels consells de redacció de les revistes *Notícies de la Unió Europea*, *Revue de l'Assemblée des Régions d'Europe* o la nostra *Revista Jurídica de Catalunya*, en la qual s'ocupa, en col·laboració amb Blanca Vilà primer i amb Cristina Pellissé després, de ressenyar la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

Tampoc no es pot obviar la seva implicació en el Grup de recerca consolidat «*Dret Internacional Privat*» de la UB, que ha col·laborat amb universitats del Regne Unit, els Països Baixos, Alemanya i Bèlgica.

Per acabar aquest apartat esmentaré la tasca, tan absorbent com enriquidora per a qualsevol professor universitari, de direcció de tesis doctorals. A ella li ha fet sempre una il·lusió especial dirigir-ne, i com que és sàvia i disposada, n'ha dirigit dues dotzenes llargues.

II. LA CODIFICACIÓ INTERNACIONAL

La professora Borrás ha tingut una actuació remarcable en el camp de la codificació internacional tant a la Conferència de la Haia i Lugano com a la Unió Europea.

La Conferència de la Haia de Dret internacional privat és una organització intergovernamental fundada el 1893 amb la finalitat d'homologar i harmonitzar les normes de dret internacional privat. A finals de 2017 tenia 82 estats membres més la Unió Europea, i altres 68 estats adherits a diversos convenis. La Conferència ha proposat tractats sobre normes per a la solució de conflictes de lleis, en matèria de matrimoni, règim de béns i successions, així com per a la circulació de documentació oficial. Per a nosaltres els notaris, és el pa de cada dia aplicar el Conveni de 1961 sobre supressió de la doble legalització de documents amb l'establiment de la tan popular Postil·la de la Haia.

La tasca de la Conferència ha estat fonamental perquè el dret s'adaptés a la realitat social tan canviant del darrer segle, tant pel que fa a la mobilitat de les persones, els intercanvis comercials, la multiplicació del nombre dels estats dits sobirans i l'erosió del concepte de sobirania.

Alegría Borrás s'integrà a la Delegació d'Espanya a la Conferència a partir de 1986 i sis anys més tard ja n'era la Cap. La seva participació ha estat del tot rellevant i, entre d'altres, ha format part dels grups d'experts que van preparar les convencions sobre llei aplicable a les successions; l'adopció internacional; la protecció d'adults; el dret d'aliments i l'elecció de fur. La seva tasca ha estat altament valorada per les delegacions de tot el món que el 2016 li van rendir un homenatge, juntament amb els professors Fausto Porcar i Andreas Bucher, per llur «dilatada presència i participació a la Conferència».

També ha estat delegada d'Espanya en el Comitè permanent del Conveni de Lugano i ha contribuït a la preparació del conveni de 2007 sobre competència judicial, reconeixement i execució de sentències en matèria civil i comercial.

Per acabar, en el marc de la Unió Europea ha participat en els grups de treball que han preparat la transformació en reglaments de les convencions, un canvi gens irrellevant, i va ser relatora del Conveni Brussel·les II sobre competència judicial, reconeixement i execució de sentències en matèria matrimonial i responsabilitat parental sobre fills comuns.

En altres paraules, ha participat activament en el que es coneix com a «Comunitarització del Dret Internacional Privat», això és, en la progressiva aprovació per part de la Unió Europea de reglaments que adopten com a normes de dret intern les normes de solució de conflictes que contenen els convenis.

III. LA PARTICIPACIÓ EN INSTITUCIONS JURÍDIQUES

A la vista d'una activitat universitària tan reeixida, de tantes classes i tants cursos, de tantes tesis dirigides, tantes publicacions i, sobretot, en consideració a tanta, tanta activitat entre Brussel·les i la Haia, podríem imaginar que la professora Borrás ha estat una absent de la vida pública del seu país.

No és així. A més de la implicació en els òrgans directius de la Facultat de Dret, ha estat una col·laboradora activa, des dels òrgans consultius, del Govern de Catalunya.

Així, entre 1986 i 2005 va formar part de la Comissió Jurídica Assessora, el nostre Consell d'Estat que fa uns dies celebrava els 85 anys de la creació i els 40 de la restauració. Entre 1985 i el 2000 va formar part del Consell científic del Patronat Català Pro Europa, un consorci impulsat per la Generalitat per fer el seguiment de les iniciatives de la Unió Euro-

pea que repercutien de manera directa a Catalunya i també per a promoure entre els catalans el sentiment d'adhesió als principis de la Unió.

Encara dins de l'àmbit de la Generalitat, el 1996 es va integrar a la Comissió nacional per a l'avaluació de la recerca, que va presidir el 1997. Més tard, fou membre l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya i és membre del Ple de la Comissió de Codificació de Catalunya, càrrec per al qual ha estat recentment renovada.

En l'àmbit de l'Administració de l'Estat és membre permanent de la Comissió General de Codificació d'Espanya, secció de Dret Civil, des de l'any 2005, i el 2007, va ser la primera presidenta de la Comissió d'acreditació de professors titulars universitaris en l'àmbit de les ciències socials i jurídiques.

I és a aquest àmbit de participació en les institucions catalanes que he reservat un espai per a parlar de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, instituïda el 1840 pel Col·legi d'Advocats de Barcelona que avui integren 36 juristes rellevants residents habitualment a Catalunya pertanyents a diverses disciplines i professions del Dret. Alegría Borrás hi va ingressar l'any 1988 i el seu discurs d'ingrés va versar sobre *El interés del menor como factor de evolución y progreso del Derecho internacional privado* i fou contestat per la professora Encarna Roca, amb qui la nostra homenatjada d'avui ha tingut sempre una gran complicitat.

Des que hi entrà ara fa trenta anys, la professora Borrás ha assistit amb regularitat a les sessions de l'Acadèmia, hi ha participat d'una manera destacada i n'ha estat la secretària entre els anys 2004 i 2008, quan n'era president el nostre company Robert Follia. Vull destacar dos dels treballs que hi ha presentat darrerament.

El primer, la Lliçó inaugural del curs interacadèmic de Catalunya pronunciat de 2015 sobre *El dret a l'aigua i el Dret de l'aigua* una exposició reeixida en la qual aprofundeix en una matèria tan essencial per a la supervivència i el desenvolupament de les persones i dels pobles superant, com sempre ha fet ella, l'excessiva segmentació entre el públic i el privat.

El segon, les tres comunicacions que ens ha presentat a l'entorn del *Reglament europeu 650/2012, en matèria de successions* que, com sap tothom en aquesta sala, ha incidit decisivament en la solució de la problemàtica successòria dels estrangers que moren essent residents a Catalunya. Les seves exposicions, que ens han il·lustrat sobre el Reglament, li han permès de criticar obertament els articles del Codi Civil espanyol que estableixen normes de solució de conflictes en matèria de dret internacional privat i dels que regulen els conflictes entre ordenaments interns.

Aquesta ha estat una de les línies bàsiques d'estudi, però sobretot de mestratge, de la professora Borrás al llarg de tota la vida i ja el va tractar, per exemple, en una ponència a les Jornades de Tossa de Mar de 1982. Per ella cal superar la connexió de la nacionalitat o veïnatge i optar per la connexió amb la residència habitual, més encara si es respecta per a deter-

minades matèries la possibilitat de la *professio iuris*. En tot cas remarca, amb raó, l'absurditat de mantenir en el Codi Civil un joc de normes de solució de conflictes quan el conjunt de reglaments europeus i de convenis ratificats per Espanya sovint les contradueixen, de manera que les normes del Codi queden relegades a solucionar conflictes entre ordenaments interns generant una disparitat de solucions tan absurda com les que duen a tractar de manera diferent una persona de llei catalana que mor essent resident a Sevilla o essent resident a Nàpols o a Trèveris.

Sobre la base d'igualar el tractament dels conflictes de lleis internes i internacionals seria ideal, penso, que la mateixa professora Borrás ens preparés un avantprojecte de llei de dret internacional privat.

Per acabar aquest apartat, no es poden silenciar les condecoracions que li han atorgat tant el govern de l'Estat com el de Catalunya, és a dir, la Creu distingida de 1a classe de l'Ordre de Sant Raimon de Penyafort, la Comanadoria de l'Ordre d'Isabel la Catòlica i la Creu de Sant Jordi.

IV. LA PREOCUPACIÓ LINGÜÍSTICA

La darrera de les facetes en què ha excel·lit la professora Borrás que he triat per parlar-ne pot semblar marginal, però per mi no ho és. És el seu interès per aconseguir versions castellanes úniques, uniformes i de qualitat, dels convenis de la Haia. Com ja hem dit, els convenis de la Haia deriven de tractats multinacionals clàssics que tenen per llengües oficials exclusivament el francès i l'anglès. Els països anglòfons i francòfons tenen un text únic per definició. Però cada un dels estats que tenen el castellà per llengua oficial en feia la seva versió. Aquesta és una qüestió que sol preocupar a tots els estats que comparteixen llengües oficials perquè, com sap tothom, hi ha diferències entre el castellà de Salamanca, el de Tenerife, el de Mèxic o el de Buenos Aires, de la mateixa manera que n'hi ha entre el portuguès de Lisboa, Sao Paulo o Maputo; o l'alemany de Berlin, Berna o Viena. Igualment ens preocupa als territoris de parla catalana perquè també hi ha diferències entre el català de Barcelona, el de Lleida, el de Palma o el de València.

La professora Borrás, juntament amb el Prof. González Campos, va constituir un grup d'especialistes de diferents països iberoamericans per aconseguir una versió castellana unificada de tots els convenis en el que va ser la *Recopilación de Convenios de la Conferencia de la Haya de Derecho Internacional Privado (1951-1993)*, de la qual el 2008 se'n va fer una segona edició revisada i actualitzada.

Vaig tenir ocasió d'encarar-me amb un problema similar quan vaig tenir responsabilitats en matèria de política lingüística a Catalunya i puc valorar bé l'esforç i l'èxit que això suposa. Després d'una feinada descomunal i de contactes polítics al més alt nivell vam aconseguir que a partir del 1999 el *BOE* publicés suplementos en català malgrat que la qüestió no era prevista en cap norma, cosa que evitava sobretot la proliferació de

traduccions particulars. El problema afegit va venir després quan el mateix *BOE*, que s'havia oposat a publicar una versió catalana, s'interessà en publicar-ne tres. El Govern de les Illes va renunciar a la versió illenca que li oferien, però la Generalitat valenciana s'hi va apuntar a corre-cuita. No va quedar més remei, llavors, que treballar per sota mà amb els tècnics responsables de les traduccions, ajudats essencialment per eines de traducció automàtica, per garantir un mínim d'homogeneïtat. Veieu, doncs, que la professora Borrás va tenir més sort i més èxit que jo en el tractament de qüestions similars.

He deixat expressament per al final d'aquest apartat lingüístic l'esment a una de les obres més populars i més útils de la professora Borrás: la seva recopilació *Legislación básica de Derecho internacional privado* publicada el 1991 a l'editorial Tecnos. D'aquesta obra, utilíssima, pràctica, fonamental, n'acaba d'aparèixer aquest any 2018 la 28ena edició amb 1.792 pàgines.

En aquest punt cal esmentar, finalment, la seva col·laboració en la revisió científica de la versió catalana dels *Tractats constitutius de les Comunitats Europees* editat pel Patronat català Pro Europa.

V. UNES PINZELADES PERSONALS

I per acabar no em puc estar de fer algunes pinzellades sobre la personalitat de la doctora Borrás.

Alegria Borrás va néixer a Barcelona l'any 1943, al carrer Balmes, a la vora de la Universitat, filla única de l'advocat barceloní Pau Borrás, i de la professora de piano Rosario Rodríguez, nascuda a Sòria. Quan tenia deu anys, la família es va traslladar a la part alta de la Vila de Gràcia, perquè el seu pare volia una casa amb jardí per gaudir-ne i per cuidar-lo. Per influència del pare, de la mare, del jardí i del carrer, el dret, la cultura, la sensibilitat i la senzillesa han estat vectors clau en la seva personalitat i la seva vida.

La casa és de planta baixa i un pis, amb un balcó de barana ondulada i un frontó tardo modernista. Al darrere hi ha l'eixida, un jardí ni gran ni xic, amb espai suficient per a flors, arbres i ocells, semblant a tants altres d'aquella zona de Gràcia que Mercè Rodoreda ens ha descrit en algunes de les seves extraordinàries novel·les. Actualment en queden pocs de jardins a causa de la sobre edificació de la zona i l'eixamplament del Torrent de l'Olla que mica en mica van fent estralls.

Aquella casa, que fou la de la seva infància, és encara casa seva i la del seu marit, el tan afable Josep Maria Vallverdú, un farmacèutic que sap dret internacional i que ha fet costat i sempre ha empès a l'Alegria Borrás a fer tanta, tantíssima feina, en un exemple pràctic destacable i *avant la lettre* del que ara es coneix com a conciliació de la vida familiar i laboral, fonamentat en una concepció no jeràrquica de la família que té per base

el respecte, el reconeixement, la igualtat i l'estimació. A la casa van néixer i créixer els seus dos fills, Albert i Lluís i hi ha jugat i gaudit els cinc néts. M'agrada saber i fer saber que la doctora Borrás «és de Gràcia». També ho van ser els meus avis i besavis Jou, habitants del carrer Progrés, i aquesta correspondència graciencina me la fa encara més estimada.

Com hem vist Alegria Borrás no ha parat. No ha parat d'estudiar, d'ensenyar, d'escriure, d'intervenir en organismes internacionals representant-nos a tots amb dignitat, d'intervenir en organismes interns aportant-hi coneixement i nivell. He tingut la sort de coincidir amb ella en algunes ocasions. Va ser professora meua a cinquè curs i en un curs de doctorat. Vam coincidir l'any 1984 en sengles comunicacions a les Jornades de Dret català a Tossa de Mar, a la Comissió Jurídica Assessora tres o quatre anys, i finalment a l'Acadèmia ja en fa deu, cosa que m'ha permès tractar-la de manera suficient per fer-ne, de tot cor, aquesta lloança.

Alegria Borrás és una dona planera, col·loquial, molt propera. Parla per convèncer, no per impressionar. Corregeix els altres amb una delicadesa extrema. Aprèn, aprèn encara ara, per comunicar i per transmetre, és a dir, per compartir, no per presumir. Es mou i actua amb una gran sensibilitat i la seva amabilitat és proverbial. És complidora i quan té o s'imposa un encàrrec mai no el deixa a mitges.

Per a nosaltres, els notaris, amb els seus estudis sobre normes de resolució de conflictes de lleis, la Dra. Borrás ens ha facilitat una cosa tan elemental en el dia a dia com la de saber quina llei cal aplicar en cada cas; i per a nosaltres, els catalans, ha fet possible que tots els tractats tinguin en consideració que hi ha estats plurilegislatius i que el dret de Catalunya existeix.

És, en definitiva, una dona sàvia, una professora competent, una recercadora vocacional, una acadèmica com cal, una diplomàtica eficaç, una jurista extraordinària, una persona planera. Per això mereix, i tant si la mereix, la distinció del premi Puig Salellas que avui se li atorga. Professora Borrás, per molts anys i moltes gràcies.

Lluís Jou

Paraules d'agraïment amb motiu de la entrega del Premi «Puig Salellas 2018»

Honorable Consellera de Justícia,
Il·lustre Sr. Degà del Col·legi de Notaris de Catalunya,
Autoritats que ens acompanyen,
Sra. Vídua de Puig Salellas,
Benvolgut amic Lluís Jou,
Amics i amigues,
Familiars,
Senyores i senyors,

I. INTRODUCCIÓ

Vull començar aquesta intervenció agraint molt sincerament la concessió d'aquest prestigiós Premi al Col·legi de Notaris: Gràcies, benvolgut Joan Carles Ollé.

He tingut el plaer i l'honor de conèixer a tots els que fins ara han rebut aquest Premi i això fa que ho respecti i consideri encara més. Igualment, vull agrair les paraules de Lluís Jou, fruit de l'amistat i d'una valoració molt positiva de la meva trajectòria. En la contestació de López Burniol al discurs d'ingrés de Lluís Jou a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, subratllava la preocupació d'en Lluís per la «feina ben feta»¹. Espero haver estat a l'alçada.

El fet de rebre aquest premi és una oportunitat per recordar la rellevància i importància de Josep M.ª Puig Salellas, a qui vaig tenir la oportunitat de tractar a la Comissió Jurídica Assessora i, especialment, a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya. Mai oblidaré el seus coneixements i la seva bonhomia i, com es va dir a l'homenatge que se'l va retre amb motiu del seu traspàs, la seva «capacitat d'organització i sentit pràctic»². Vull recordar que vaig tractar molt la seva filla Imma, experta

---

¹ *Annals de la Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya*, volum 3, p. 360.

² *Ibid.*, p. 201.

informàtica, quan jo era Secretària de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya i vàrem preparar plegades la web de la Acadèmia, que es va presentar el 10 de juny de 2008³, sota la presidència de Robert Follia.

Finalment, moltes gràcies a tots el presents per la seva assistència i permetin que subratlli la presència dels meus cinc néts.

II. L'ELECCIÓ DEL DRET INTERNACIONAL PRIVAT

L'atorgament d'un premi d'aquesta naturalesa constitueix un bon moment per pensar en perquè s'ha treballat tota la vida en una determinada matèria i com es veu aquest treball després de més de 50 anys de dedicació al Dret internacional privat. I certament, el Dret internacional privat és una matèria que requereix de cert punt d'abstracció i valentia, i això no és precisament fàcil. Encara recordo el dia que un dels meus fills, quan encara era petit, em va preguntar què era el Dret internacional privat; la resposta no era realment fàcil i prefereixo no repetir-la aquí. Tan sols diré que diferia bastant de les que apareixen a la Memòria de l'oposició a Càtedra que fèiem els que encara ens diuen «Catedràtics de pota negra», pels sis complicats exercicis que fèiem.

Vaig estudiar Dret perquè m'agradava, a més de la tradició familiar, doncs el meu pare va treballar com advocat a Barcelona durant més de 50 anys i va acceptar la meua opció amb una única condició: calia que, a més, aprenguéssim idiomes seriosament, cosa que vaig fer i ha estat una eina essencial per la meua feina. La figura del meu pare, la seva honestedat i dedicació a la feina varen influir de forma important en la meua vida en general, encara que m'hagi dedicat a una matèria ben diferent de la seva especialitat. Després, ja en l'àmbit concret del Dret internacional privat, va ser decisiva la influència del Prof. Adolfo Miaja de la Muela, que em qualificava com la seva néta intel·lectual, i del Prof. Julio D. González Campos que, entre d'altres coses, em va iniciar a la vida internacional a la Conferència de La Haia de Dret internacional privat. A partir de 1986, aquesta projecció internacional ha estat continuada i ampliada.

Per què vaig triar el Dret internacional privat? Potser és una conseqüència lògica del meu caràcter: m'agrada tot el que sigui obert, alegre, imaginatiu i, fins i tot, una mica agosarat. Així, m'agrada dibuixar, llegir, caminar o esquiar al Pirineu, gaudir del mar a Mallorca, a Porto Petro, viatjar pel món i... el Dret internacional privat, perquè és obert i aventurer, requereix en molts casos ser imaginatiu i és molt diferent d'altres disciplines jurídiques.

En efecte, el Dret internacional privat és una disciplina apassionant i oberta a totes les aventures. Queda molt lluny aquella època en que un

---

³ A. BORRÁS, «Memòria de la Acadèmia de Jurisprudència i Legislació 2007-2008», *Revista Jurídica de Catalunya*, 2009.2, pp. 439 ss. i *Annals de la Acadèmia*, vol. 3, pp. 27 ss.

advocat o un notari rara vegada trobava en tota la seva vida professional un cas amb elements estrangers i es podia dir que tot el Dret internacional privat espanyol es trobava en quatre articles del Codi civil. Ara tot és ben diferent: quants testaments d'estrangers o amb elements vinculats a ordenaments d'altres països autoritza un notari? I les normes aplicables als problemes de Dret internacional privat són moltes. I així, la nostre legislació bàsica de Dret internacional privat té ara quasi 2000 planes en la seva 28.ª edició, de 2018⁴.

III. LA CREIXENT INTERNACIONALITZACIÓ DE LA VIDA I EL DRET

No pot deixar de recordar-se aquí l'evolució de les situacions de les persones i de les empreses i la seva internacionalització sense que el drets interns dels Estats hagin adoptat abans la necessària modificació. Un cas recent, resolt pel Tribunal de Justícia de la Unió Europea a la seva sentència de 5 de juny de 2018, el cas *Coman*, ha estat l'objecte d'atenció de la doctrina científica (entre ella, del GEDIP)⁵ i del col·lectiu LGTB⁶. El Sr. Coman, de nacionalitat romanesa i dels Estats Units, i el Sr. Hamilton, de nacionalitat dels Estats Units, es casen a Brussel·les, on el Sr. Coman treballa al Parlament Europeu. Al deixar aquesta feina, ambdós es traslladen a Romania i sol·liciten permís de residència pel Sr. Hamilton en la seva condició de «cònjuge» i, per tant, membre de la família del Sr. Coman. No obstant, les autoritats romaneses li deneguen perquè a Romania no es reconeix el matrimoni entre persones del mateix sexe. El Tribunal arriba a una solució minimalista: és ben conegut el principi establert a l'art. 21 TFUE pel qual no es pot privar a un súbdit comunitari del dret dels ciutadans de la Unió i dels membres de la seva família a circular i residir lliurement en el territori del Estats membres o imposant-li condicions més estrictes en casos com el present. Malgrat això, els Estats membres continuen tenint competència en matèria d'estat civil de les persona, incloent les normes relatives al matrimoni.

Però l'atractiu del Dret internacional privat, que es veu precisament en casos com aquest, no rau en aquest augment del nombre de casos vinculats a diversos ordenaments jurídics i la pluralitat de fonts, internes, internacionals i de la Unió Europea, que regulen aquestes qüestions. Diferents elements caracteritzen el treball en l'àmbit del Dret internacional privat.

En primer lloc, requereix un coneixement del dret propi. Per exemple, és evident que no es pot tractar com a jurista una fallida d'una empresa

⁴ A. BORRÁS - N. BOUZA - F. J. GARCIMARTÍN - M. VIRGÓS, *Legislación básica de Derecho internacional privado*, 28.ª ed., Madrid, Tecnos, 2018.

⁵ *Groupe Européen de Droit international privé/European Group for Private International Law (EGPIL)*. Per parte espanyola, son membres del Grupo F. J. GARCIMARTÍN, A. BORRÁS y, en septiembre de 2018 fue elegida por cooptación Cristina GONZÁLEZ BEILFUSS.

⁶ Sentència de 5 de juny de 2018, C-673/16, *Coman*, ECLI:EU:C:2018:185. Nota a *Revista Jurídica de Catalunya*, 2018.4, pp. 1118 y ss.

amb elements estrangers si prèviament no es coneix la regulació de la fallida a Espanya.

Però, en segon lloc, i seguint l'exemple de la fallida, és freqüent que els elements d'una fallida estiguin vinculats a diferents ordenaments jurídics per la presència de béns o creditors a diversos països, cadascun d'ells amb la seva normativa pròpia. Evidentment, el jurista no pot conèixer tots els ordenaments del món, però, per solucionar un cas concret, es fa necessari esbrinar els elements rellevants dels ordenaments en presència, una tasca que puc assegurar és complicada.

En tercer lloc, cal esbrinar quina és la norma aplicable de tots aquests ordenaments a tot un cas o als diferents aspectes de l'assumpte. Per continuar amb l'exemple de la fallida, el Reglament comunitari 2015/848 sobre procediments d'insolvència⁷ és un instrument de difícil comprensió. I si parlem d'una altra matèria, com les successions per exemple, és evident la dificultat que comporta l'aplicació del Reglament comunitari 650/2012 que la regula⁸ i que requereix de varies lectures, com bé saben en especial notaris i advocats. I, sense ànim d'espantar a ningú, vull recordar que a partir del 29 de gener de 2019 s'aplicarà el Reglament 2016/1103 en matèria de règims econòmics matrimonials⁹ i del Reglament 2016/1104 relatiu als efectes patrimonials de les unions registrades¹⁰. No és simple la regulació i és ben complicat esbrinar, en cada cas, quines són les normes aplicables. Puc assegurar que això consumeix una bona part de les hores que un jurista necessita per estudiar adequadament un cas amb elements vinculats a diferents ordenaments jurídics.

IV. LA CODIFICACIÓ INTERNACIONAL I DE LA UNIÓ EUROPEA DE LES NORMES DE DRET INTERNACIONAL PRIVAT

I arribo així al que ha estat una de les meves tasques més importants durant els últims trenta anys: la codificació internacional i de la Unió Europea de les normes de Dret internacional privat. No és casualitat que el llibre homenatge preparat per amics i deixebles, i que em varen entregar en aquest mateix Col·legi de Notaris, es titulés *De Bruselas a La Haya*¹¹ i és que aquestes dues ciutats han estat, en gran mesura, el centre de la meua activitat exterior.

Tants anys anant a La Haia, tantes reunions i discussions amb especialistes de Dret internacional privat de tot el món m'han fet comprendre les dificultats de la seva codificació, que ara veu en la pràctica la Prof.

---

⁷ DO L 141, de 5 de juny de 2015, correcció d'errades DO L 349, de 21 de desembre de 2016.

⁸ DO L201, de 27 de juliol de 2012, correcció d'errades DO L 344, de 14 de desembre de 2012 i L 60 de 2 de mar de 2015.

⁹ DO L 183, de 8 de juliol de 2016, correcció d'errades 8 de juny i 29 d'abril de 2017.

¹⁰ DO L 183, de 8 de juliol de 2016, correcció d'errades 29 abril 2017.

¹¹ *Entre Bruselas y La Haya. Estudios sobre la unificación internacional y regional del Derecho internacional privado. Liber Amicorum Alegría Borrás* (J. FORNER - C. GONZÁLEZ - R. VIÑAS, coords.), Madrid, Marcial Pons, 2013.

Cristina González. Participar durant més de trenta anys en aquesta tasca, des de les més diverses posicions i responsabilitats, ha donat bons resultats dels que destacaria, pel seu contingut, el Conveni sobre aliments de 2007, del que vaig ser co-relatora juntament amb l'australiana Jenny Degeling¹² i, per la matèria tractada, el Comitè de Clàusules Federals de la Conferència de La Haia del que vaig ser presidenta a partir de 1990, succeint al nord-americà Prof. Eugene Scoles, una matèria sobre la que hi incidiré més endavant.

Molt intensa ha estat la tasca a Brussel·les perquè l'anomenada «comunitarització» del Dret internacional privat no va ser fàcilment acceptada pels Estats en els primers moments per la pèrdua de competències que representava¹³. Superant el que havia començat amb el Conveni de Brussel·les de 1968 en matèria de competència judicial, reconeixement i execució de decisions en matèria civil i mercantil i, en el que a mi respecta, amb el Conveni de 1998 sobre competència judicial, reconeixement i execució de sentències en matèria matrimonial i de responsabilitat parental sobre els fills comuns, dictades amb ocasió d'accions judicials en matèria matrimonial¹⁴. Aquest Conveni de 1998 no va arribar a entrar en vigor, precisament per la comunitarització, que el va transformar en el Reglament 1347/2000 (ara Reglament 2201/2003)¹⁵. Tant els propis reglaments com nombroses sentències de tribunals interns i, fins i tot, del Tribunal de Justícia de la Unió Europea, o a les conclusions de l'Advocat General de dit Tribunal s'esmenta, en allò que els reglaments mantenen del Conveni, l'informe Borrás, el meu, cosa de la que me'n sento orgullosa, tot i que, en fer públiques les sentències o confonent el que és guardar la intimitat de les parts i dels informes dels seus assessors amb la coneixença de un text publicat al *Diario Oficial de la Unión Europea*, una interlocutòria de l'Audiència Provincial de Lleida de 18 d'octubre de 2018 ha substituït l'anomenat «Informe Borrás» per «informe de la profesora María José»¹⁶.

V. ESTATS PLURILEGISLATIUS I DRET INTERNACIONAL PRIVAT

I, *last but not least*, com dirien els anglosaxons, arribo així a fer referència a un últim aspecte de la meva dedicació. És l'anomenat a Espanya

¹² <https://www.hcch.net/instruments/conventions>. Sobre l'informe, a *The Judges Newsletter*, tome XIV, Winter 2008-2009. En general, A. BORRÁS, «Dos nuevos instrumentos en material de alimentos: el Convenio y el Protocolo de La Haya de 23 de noviembre de 2007», *Anuario Español de Derecho internacional privado*, tomo VII, 2007, pp. 1305 ss.

¹³ Amb caràcter general, A. BORRÁS, «Droit international privé communautaire: réalités, problèmes et perspectives d'avenir», *Recueil des Cours de l'Académie de La Haye de Droit international*, volum 317 (2005), pp. 313 ss.; A. BORRÁS, «Cooperación judicial civil», *Tratado de Derecho y políticas de la Unión Europea* (J. M. BENEYTO, dir.), tomo VIII: Ciudadanía Europea y Espacio de libertad, seguridad y justicia, 2016, pp. 445 ss.

¹⁴ DO C 221, de 16 de juliol de 1998.

¹⁵ DO L 338, de 23 de desembre de 2003.

¹⁶ CENDOJ, 25120370022018200159.

«Dret interregional» i al que m'he referit abans, al tractar els treballs a La Haia del Comitè de Clàusules federals, que, en realitat, s'ocupa dels ordenaments plurilegislatius, sigui quina sigui l'organització de l'Estat plurilegislatiu, oblidant moltes vegades que el problema de la plurilegislatió afecta a tots els Estats, siguin jurídicament unitaris o plurilegislatius perquè, encara que sigui jurídicament unitari, en alguna ocasió haurà d'aplicar l'ordenament d'un Estat plurilegislatiu¹⁷.

Deixant de banda la dimensió *ad extra* de la plurilegislatió, el que sempre ha estat objecte de la meva preocupació és la dimensió *ad intra* de la plurilegislatió, és a dir, els problemes que es plantegen a Espanya com a conseqüència de la coexistència de diversos ordenaments jurídics.

Puc dir que per mi va ser important haver tingut l'oportunitat de participar als treballs de la Càtedra Duràn i Bas, on vaig poder treballar, entre d'altres, amb Encarna Roca, Lluís Puig Ferriol i Francisco Fernández de Villavicencio (un dels meus millors professors a la Facultat de Dret), des d'on vaig fer la meva primera publicació sobre la dona casada catalana al Dret interregional espanyol¹⁸.

Els que em coneixen més saben que en aquest punt, sempre repeteixo el mateix, encara que sense gran èxit. En realitat, els meus focus d'atenció sobre el Dret interregional es poden resumir en dos qüestions:

1.ª La primera es refereix a les normes de conflicte aplicables als conflictes interns¹⁹. Quan l'art. 16 del Codi civil remet per a la solució dels conflictes interns a les normes contingudes al Capítol IV del Títol Preliminar, és a dir, les normes de conflicte pels conflictes de caràcter internacional, entenc que la remissió no es fa a les normes que figuren a dits articles, sinó a les normes de conflicte que efectivament s'apliquen als conflictes internacionals. És a dir, a les normes de conflicte que es troben als Convenis internacionals i als instruments de la Unió Europea aplicables a Espanya en aquesta matèria. A més, en la majoria de casos les normes d'aquests texts tenen efecte *erga omnes*, és a dir, que la llei designada per la norma de conflicte s'aplica tant si és la d'un Estat vinculat per aquell instrument com si és la d'un Estat tercer. Així, tant si l'article del Codi civil ho diu com si no ho diu, la norma de conflicte convencional o de la Unió Europea substitueix de fet a la norma de conflicte que apareix al Codi civil. No hi ha cap obstacle que impedeixi la solució que proposo.

¹⁷ A. BORRÁS, «Les ordres plurilégislatifs dans le Droit international privé actuel», *Recueil des Cours de l'Académie de La Haye de Droit international*, tome 249 (1994-V), pp. 145 ss.

¹⁸ A. BORRÁS, «La mujer casada catalana en el Derecho interregional español», *Revista Jurídica de Catalunya*, 1970, pp. 7 ss., i també a *Estudios jurídicos sobre la mujer catalana*, 1971, pp. 401 ss.

¹⁹ Entre d'altres, «Les ordres plurilegislatifs...», *cit.* a nota (17); i A. BORRÁS, «El derecho interregional: realidades y perspectivas», *La codificación del Derecho civil de Cataluña. Estudios con ocasión del cincuentenario de la Compilación* (C. FLORENSA, coord. - J. M. FONTANELLAS, dir.), Barcelona, Marcial Pons, 2011, pp. 553 ss. També, A. BORRÁS, «El reglamento de la Unión Europea 650/2012 en materia de sucesiones; aspectos generales y problemas de remisión a un ordenamiento plurilegislativo», *Annals de la Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya*, 2016, pp. 571 ss.